

Gyzyl halka / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Gyzyl halka / hekaýa

GYZYL HALKA

"Namysyn ýitirse beşer,
Barlyk beladan ol beter".
Atalar sözünden.

Güýz şemalyňa çalaja açylyp-ýapylyp, ýuwaşjadan zarynlap duran bu gapa öňýeten seredip geçýär. Seredişlerem biri-biriniňkiden üýtgeşik. Käbir näbelet ötegçilerem biri-biriniňkiden üýtgeşik. Käbir näbelet ötegçilerem: ''Hossarsyz, ýerden ýeke çykan bendäniň gapysydyr bi. Haňlap galaýandy-ow, amanadyny tabşyransoň'' diýen içgepletme bilen seretse, goňşy-golamlardyr tanyş-bilişler bolsa ''Häý, işigiňi ýel açyp, ýel ýapmyş...'' diýişip gapa otly nazaryny aýlaýarlar. Birnäçe ýaş-ýeleňlerem bu deňeden geçenlerinde ilk-ä oňa, soňundanam biri-birleriniň ýüzlerine bakysyp, syrly ýylgyraýýarlar. Garaz, öteniş-geçeniň nazaryna kaklyşyp duran bu gapa äňetmän geçýän az-az. Anha, çakanak-çukanak ýodajykdan assa basyp, uz ýöräp gelýän bezemen, maňyzly-maýaly gözeliň-ä bu deňe ýetende aýagy aýagyna çolaşjak ýalam etdi. Emma oňa hiç kim ünsem bermedi. Şonda-da ol öz-özünden tebil tapdy. Bir-ä gapa, birem barmaklar"yndaky gyzyl ýüzüklerine gözünüň gyýtagyny aýlady. Biygtyýar elini gulagyna ýetirdi. Janyndan eziz görýän gyzyl halkasynyň yokdugyny ýaňy bilen dek, ýuwaşjadan ''Hih'' edip hyrçyny dişledi. Şonda onuň häliden kükregine sygman gürsüldäp urýan ýüregem birbada togtan ýaly duýuldy. Ol bir saklanjak boldy-da, garşydan ýetip gelýän oral aýaldan ejap etdimi-nämemi, ýene-de ädimini gataltdy. Biraz ýöränsoň, eýýäm gapynyň deňinden geçip giden hálki aýaldan başga ýoluň ugrunda hiç bir adamyň yokdugyny bilibem, hyrra yzyna öwrüldi. Çalt-çalt ädimläp, gelşine-de gapa sümüldi.

Ol içeri girensoň, ylgaşlap diýen ýaly, howlynyň töründe ýerleşen jaýyň öňüne geldi. Gelşine-de gapynyň tutawajyna elini ýetirdi. Hemişeler giňden açylyp garşy alýan gapy bu gezek oňa ýüz bermedi. Bezemen gyz ony göwnüne alybam durmady. Daş-töweregine ýaltaklap, gyssagarada çalarak sandyraýan eli bilen goltugyndaky gymmatbahaly garaja sumkasyndan birwagtlar öý bikesiniň özüne beren açaryny çykardy. Daşyndan seredäýmäge, bu wagt onuň bolşy gapy açylan badyna jaýa kürsöp girerli görünýärdi. Ýöne burnuna haplap uran ýakymsyz ysdanmy, ýa-da näbelli bir gorkudanmy, bosagadan içerik ätländen ol birhili kürtdürdi-de, haňlap ýatan boş jaýy birmeýdan göz eleginden geçirdi. Soňra ogry ýöreýşini edip törki otaga geçdi. Aýnalaryň tutularyny gaýym ýapybam, otagyň çyrasyny ýakdy. Biraz salymdan öňdenem bitertip içerä towuk girene döndi. Tot-tozandyr çilimiň tüssesinden ýaňa reňki çala saýgardýan ýorgan ýassyklar bir o gyra düşdi atylyp birem bu gyra. Bir burçda çalamydar duran şkafyň çekmelerini dagy akan dökan etdi. Gözleýän zadyny tapmansoň, ahynam krowata özünü goýberdi. Birsalym eňegini ellerine diräp, aşak bakyp oturdy. Birdenem:

□ Haý gelmän geçenler. Çaga pişigiňki ýaly günümüz bardy, awy gatdylar-da ýer çekmişler. Gyzyl halkamam atandyr biri jübüsine, ýer ýuwutmyşlaryň □ diýip, kimdir birine gargynyp ugrady. Ol özbaşyna hüňürdäp oturyşyna, her näçe ýatlasy gelmese-de, ýene şol pajygaly güne dolanyp geldi.

..Öýüň hojaýyny Gülperiniň bu gün keypiniň kökdüğini onuň her bir hereketinden biläýmelidi. Ol otagyň içinde hiňlenip ýörşüne, kyrka ýakynlan ýaşyna, tultuk göwresine gelişmeýän hereketleri edýärdi. Pyrlanyp tans oýnan boldy. Agzyna bal alan ýaly, dili dagy şeýle bir süýjäpdi, heý goýaý! Ol ahyr ýadap saçagyň başyna çökdi-de, üç ýassyga tirseğini berdi. Basyrylgy çaydan güllüje käsä guýup, bir owurtlap-owurtlamam, aşana garşy yüzünü öwürüp:

□ A gyz, Läle, aç gyrdyňla adamy, getirsene iýer ýaly näm bolsa. Ýogsam hälkileriň ýanynda asylly görünjek bolup zat iýip boldumy: □ diýip, gygyrды-da, zyndanam jak-jaklap bir

güldi.

□ Ýogsa-da, nätdim gyz ýaňkylary, ýagyрнишligini otlap goýberäýdimmi?! Hil bir gelin edinendiris öýdüp gidendirler öz-ä. Habarlary ýok, Nary janyň aňyrsy bir aýdan ýene-de şu ýerde boljakdygyndan hih-hih-hi...

Gülperiniň gülküden ýaňa gözleri ýaşaryp gitdi. Bówregi böküp durşuna ol birnäçe wagtlap Läläniň öňüne getirip goýan naharynam iýip bilmedi.

□ Ýogsa-da, Lälejan getir ýaňky pullary goýan ýeriňden ýene-de bir sanap göreli. Dogrumyka beri?

□ Dogry, Gülperi ýeňňe, ylaýyk üç müň. Özümem sanap gördüm-ä ony □ diýip, Läle-de onuň gülküsine goşuldy. Ol gülküsiniň arasynda:

□ Gülperi ýeňňe diýýän-ä, ýöne...- diýip sakyndy.

□ Ýönesi bolmaz bi zatlaryň, aýt göwnüňde näm bolsa, Läle jan □ diýip, Gülperi hasam joşdy.

□ Aýtjak bolýan zadym, bi pullaryň ählis-ä Nara köplük edäýmese...

□ Wiý, aýdýanyň näme, Läle jan. Her hyzmatjygyna göräjik ülüşdireris ony. Nary jana bir ýarymam besdir. Seniňem baş ýüz başyňdan agsa gerek dogrumy şu aýdýanlarym? □ diýip, Gülperi Läläniň ýüzüne seretdi. Özünüň çay-çörekden başga üýtgeşik bir bitiren goşunyň ýokdugyny bilip duran Läle, begenjinden meşik ýaly göwräni gujaklady-da:

□ Gülperi ýeňňem dagy bolmadyk bolsa, biz-ä aç öläýmeli ekenik □ diýip, näz bilen towlanjyrady. Şondan soň Gülperem gülmesini goýup, çynlakaý keşbe giren boldy. Ol:

□ Onyňam-a dogry welin, Läle jan, ''El-eli ýuwar, iki el birigip ýüzi'' diýenem bir gep bardyr bilseň. Biz biri-birimizi goldamasak, hiç kimdiris □ diýdi-de, ýaş gyzyň damagyny pagta bilen çalyp başlady: □ Şonuň üçinem Nary janyň ýokdugyny bildirmejek bolmaly. Ol gelýänçä ikimizem biraz dözmeli borus janymyza:

Bir gijede ikisi bilen bol diýmeseň bor, ýeňňe. Eger-eger, ýigrenýän zadym-da şo meniň □ diýip, Läle-de göz gaşyny oýnaklatdy.

Sähel salymda ep-esli gazanansoň keýpi daş ýarýan Gülperi bu

wagt ony gyssajak bolubam durmady. Ol:

□ Bolýa-la, birbada şeýle ýagdaý ýüze çyksa özüm ederin bir alajyny. Indi bu gün görmeli däl-ä o zatlary men. Ýöne senem kem-kem öwrenmel-ä bolarsyň hemmesinem. Ýogsam, kemibiýr girdeji çeşmäimiz □ diýdi.

Şol wagt daşky gapynyň ýuwaşjadan kakylmagy olaryň ýaňy gyzan gürrüňiniň arasyny böldi. Gülperi ýerinden gobsunjyrap, Lälä ýüzlendi.

□ A gyz, şu gün häliden elimiň aýasy gijäp durdy welin, ýokardaky ýene-de biraz emlejek öýdýän.

Ol şelaýynlyk bilen gözlerini güldürip, göwresine gelişmeýän ýeňillik bilen ýerinden galdy-da, işige yöneldi. Ara salym salmanam üç ýigdekçäni tirkäp geldi yzyna. Içki otaga girip-girmänem:

□ Aýu, Läle jan, myhman gelipdir bize. Hany çay-paýyňy täzeläweri. Tüweleme, Ataşka dostlarynam getiräýipdir□ diýip, dylým-dylým etdi.

Ataşka göýä öz öýüne gelen ýaly şepelerine töre geçmegi mürähet etdi. Özi içki jaýa girip, olaryň hersine bir ýassyk oklady:

□ Oglanlar, öz öýüňiz hasap edäýiň şu içerini. Çykarynyp oturuň arkaýyn.

Öňem ''akmämmetden'' keypliye ýigitler oňa ikilenç gaýtaladyp durmadylar. Hersi bir ýassyk alyp, tirsek urdular.

Biraz salymdan, hemişe bolşy ýaly, öýüň içi gyzan bazara döndi. Içgiden gowy keypini köklän Ataşka Gülperiniň syrtyna ýassanyp ýatyşyna, oňa ýüzlenip:

□ Perim, ine şu ikisi iň gowy dostlarym meniň. Dek düýn gelipdirler obadan. Geçen agşam öýde her näçe iýip-içsegem bir zadymyz kem ýaly boldy durdy-da. Asyl, görüp otursam, Sen Lälejan, Nary jan ýeteňzok ekeniňiz-dä. Ana, bu gün onsoň göni gaýdyberendiris size. Eger rugsat berseň, galmakçydyrys bu gije □ diýdi.

Gülperi elindäki konýakly rumkasyny ýerde goýdy-da barmaklary bilen Ataşkanyň saçlaryny daraklady. Soňundanam:

□ Öz-özünüze bagly-da, Ataşkam □ diýip, gözlerini oýnaklatdy.

Häliden onuň şu sözlerine garaşyp oturan elliligi orta oklady:

□ Özümize bagly ýerini gül ederis.

Gülperi gökje elliligi gözi bilen iýäýjek bolsa-da, syr bildirmedi. Gaýtam:

□ Gyýw, oglan, üç sany epeý pyýada bolup, bar emlejegiňizem şumidi asyl. Özüm-ä erkek bolsam, üç bolup birje elliligi yüze tutup gelmäge-de utanardym □ diýip, şelaýynsyrazy.

□ Ýeri, bolýa-la, puluň gürrüňini etmeseňiz-le □ diýip, häliden känbir gürrüňe goşulman oturan ýigitleriň birem jübüsinden ýigrimi başlik çykaryp, orta oklady.

Şondan soň Gülperiniň erni bir ýere gelmedi. ''Tüwleme, eli açyk oglan eken. Ýigit diýeniň şeýle bolaýsa'' diýip, öwdem soňky pul oklany.

Şol wagt Ataşkanyň ýadyna bir zat düşen ýaly, daş töwegine ýalt-ýult seretdi-de:

□ Perim, ýogsa-da Nary görnenok-la □ diýdi.

□ Onuň aladasyny etmesene, Ataşka. Ikem bolsak güýmäris-le sizi bir gije □ diýip, Gülperi Ataşkany özüne çekdi: □ Dostlaryň-a, tüwleme, ýetişen gyz ýaly utanjaň ekenler □ diýibem, jak-jaklap gülüp goýberdi.

Ataşka birlaý oglanlara seretdi-de:

□ Edil beýle-de dälidir-le □ diýdi. Soňundanam Lälä seredip:□ Läläşka, hany sen Hydry alyp geçsene öz otagyňa. Ikiçäk bolaýmasaňyz dagy, asyl gürleşjege-de meňzäňizok-la siz – diýen boldy.

Läle näz bilen Hydryra ýylgyryp bir seretdi-de ýerinden galdy. Şol wagt onuň hünji dişleri ýeriň jaýryjagyndan jyklap duran ap-akja ýaz kömelegine çalym etdi. Hydyr hakykatdanam kömelek tapana döndi. Nähili ýerinden galyp, nädip gyzyň yzyna düşenini-de duýman galdy. Az salymdan Läläniň otagyndan düşnüksiz hümrüdi bilen köne krowadyň jygyldysy eşidilip ugrady...

Bu wagt beýleki ýoldaşynam Gülperi bilen ugradan Ataşkanyň bir özi galyppy gugaryp. Birdenem çilimini kükedip, tirsekläp ýatyşyna onuň Narynyň ýoklugyna gahary gelip ugrady. Ol birbada ähli gaharyny çüýşeden çykarjaga döndi. Arakly rýumkalar yzly-yzyna boşady. Emma içen araklary ony pýan edäýmese, köşeşdirip bilmedi. Ahyram ol kynlyk bilen ýerinden

turdy-da, yraň-daraň ýöräp, Läläniň otagyna garşy ugrady. Barşyna-da gapyny bat bilen depip, içeri girdi kürsäp. Onuň beýdip gelmegi dünýäni unudyp ýatan Hydyryň zähresini ýarara getirdi. Ol hasyr-husur Läläniň gapdalda ýatan köýnegini alyp, uýat ýerini gizlemäge çalyşdy. Emma bu zatlar Ataşkanyň parhyna-da dälidi. Ol enterekläp krowadyň gapdalyna geldi-de: □ Eý, Hydyz göni iki sagat boldy, keýp çekip ýatanyňa seniň. Asyl özüňden başga adam bazdyz öýdeňoklaý. Hany götezilsene indi □ diýip, bazzyk-buzzuk gürlledi.

Hydyr näme etjegini bilmän, az salym öwelipurdy-da, ýerinden turup, eşiklerini geýmekçi boldy. Emma Läle ony gujaklap goýbermek islemedi. Ol

□ Sen gitme, Hydyr. Ataşka Gülperiniň ýanyna baraýsyn □ diýdi. Onuň bu sözleri öňem gözleri gyzlaryp duran Ataşkanyň myrryhyny tutdurdy. Ol:

□ Näme diýdiň, ganjyk? Men kimiň ýanyna barmalydygymy özüm gowy bilýän □ diýip, gazap bilen Läläniň gujagyndan Hydyry çekip aldy-da, gapydan daşaryk südenekledip goýberdi. Onýança olaryň gykylygyny eşidip, Gülperem ýetişip geldi. Ol gele-gelmäne Ataşkanyň boýnundan goluny salyp, ony köşeşdirmek isledi. Emma kellesi göçen Ataşka onuň ellerini boýnundan aýyrdy-da, özünem itekläp goýberdi. Gülperiniň kellesi baryp diwara uruldy. Ataşka oňa ähmiýetem bermän, Läläni bagryna basdy. Läle uly gykylyk edip, onuň elinden, ýüzünden, garaz, agzynyň ýeten ýerinden dişledi. Çabalanyp ýatyşyna, ahyram gujagyndan syppy. Ýöne şol wagt Ataşkanyň eli onuň gulagyndaky gyzyň gulakhalkasyna ildi. Bat bilen ýerinden galyp ylgamakçy bolan Läläniň gözüne ilenokdy. Ol basymrak Gülperi ýeňňesine penalanmak isleýärdi. Bu gykylyga kellesiniň yzasyny-da birbada ýadyndan çykaran Gülperi ýene-de Ataşkany rahatlandyrmak isledi. Şonuň üçinem dübläp gelen Ataşkany gujaklap:

□ Ataşka hany biraz köşeşsene. Men bar-a seniň ýanyňda. Uzak gije bile borus ikijigimiz □ diýip, gyssagarada halymsyran boldy.

Onuň bu hereketleri gaýtam Ataşkany has-da gyzdurdy. Ol bir kürtdürüpurdy-da, barmaklaryny Gülperiniň gözlerine

sokaýjak-sokaýjak bolup:

□ Eý tulum ýaly edip seni başyma ýapaýynmy, Aýzyl öňümden □ diýip, bokurdagyna bat berdi. Hiç kimden henize çenli beýle sözleri eşidip görmedik Gülperi, birbada öz gulagyna-da ynanasy gelmedi.

Ol gazap bilen Ataşkanyň ýüzüne seretdi. Şol wagtam bir heleýiň öňünden aýrylman durşuna jyny atlanan Ataşka onuň gulagynyň düýbüne jaýdar ýelmedi. Gülperi biraz entirekläp gitdi-de, ahyram baryp poly sermedi.

Gülperiniň gahary ýetjek derejesine ýetdi. Şu wagta çenli erkek men diýip, döşüne kakyp ýören birnäçe sakally-sarmykly ýigitlere-de göwni ýetmedik gelni, gel-gel indi ýarym ýaşyny ýaňy ýaşan ýigdekçeden şeýle taýak iýenine, bir ölüp bilmedi. Ol agzyndan akýan gany eliniň tersi bilen syldy-da, Läläni bagyrdyp ýatan Ataşka erbet sögündi. Soňundanam diwary söýget edinip aşhana tarap yöneldi. Şol wagt onuň nazary dalbaryň aşagynda çilim çekişip duran iki ýigide kaklyşdy. Olary görüb-ä Gülperiniň hasam jyny atlandy.

□ Häk, erkek bolaýşyňyzy, sizem-ä etmelisi belli welin... Ol erbet sögünjiräp, gaharly tüýkürdi. Agzyndan tüýkülige derek bir tokga gan ýere gaçdy. Emma daşarda duran ýigitler onuň sözünem eşitmediler. Munuň özi Gülperi üçin kemem däl di. Ol aşhanada duran ak saplyny pugta gysymlap yzyna dolandy.

□ Duruber bakaly, seniňem sakar ganyňy dökmesem, menem Gülperi adymy çalşaryn. □ Ol hüňürdäp otaga girdi-de, barşyna Ataşkanyň saçyna penjesini urdy. Haram keype kellesi göçen ýigit Gülperä ähmiýetem bermän, döşünden südenekledip goýbermek isledi. Şol wagtam Gülperiniň pyçakly eli ýigidiň depesinde galgady...

Henizem alkymyny ellerine diräp oturan gyzy, birhili, tisginip gitdi. Birdenkä onuň gözleri gorkudan ýaňa tegelenip ugrady. Ol hasyr-husur jaýyň çyrasyny öçürdi-de, gyzyň halkasyny-da unudyp, köçä ýetmäge alňasady.

Daşky işikden çykjak mahalam gapynyň bosagasyna erbet бүдүрәп gitdi. ''Kellesi sāmān ençeme ýigitleri бүдүреден gapymyz, ahyr özümizem бүдретди-ow''. Şol pursat niredendir onuň kellesine gelen bu pikir, bir wagtky derek boýly gyzyň

gerşinden agyr ýük bolup basyp başlady. Daşdan göräýmäge, aşak bakyp gaty-gaty ädimläp barýan gyz, şol ýüke döz gelmän, barha ýere siňip barýan ýalydy.

Güýz şemalyňa henizem çalaja açylyp-ýapylyp duran gapy bolsa, bir-ä ýañky gyzyň yzyndan nebsi agyryjylyk bilen seredip, başyny ýaýkap duran adamy ýada salsa, birem özüniň şu howsala gapy bolup düşenine ahmyr edýän ýaly şo-ol ýuwaşjadan zarynlap durdy, zarynlap durdy.

Döwran AGALYÝEW.

Hekaýalar